

ИСТОРИЯ МЕДИЦИНЫ И МЕДИЦИНСКОГО
УЧЕНИЯ

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

І. Н. О.

ЛІТЕРАТУРНО
ХУДОЖНІЙ
ЗБІРНИК ІНО

№ 2

ЖОВТЕНЬ 1927 Р.

Видання: Редколегії ІНО. Редагує редколегія.

М. Войців.

~~37~~
~~732.~~

**КРІВАВІ
ОСНОВИ.**

оповідання.

I.

Коли дивнися на "Червоний Хутір" з боку, то здається, що не хутір то лежить, а чоловік перехомий, що зморився, ліг на траву проти сонця, спочиває и посміхається...

І лежить отак собі хутір. Зімою шалено налітає на нього хуртовина, закидає хатки снігом, лише димарі чорніють серед кучугурів, а літом зелені ниви стелять ся навколо, — барвистим поясом оперізується хутір, стоїть, по сміхується, з вітром розбалакує. А тої, молодий та жвавий, жартує з ним наскякує на дучні чата и ген-ген жене веселу жартовливу хвилю...

У далекому минулому так само стояв у Яру хутір, а звали його тоді "Зеленим" і господарем його був Роман Книш.

Так само і тоді грався вітер із житами, так само, далеко-далеко бігли хвилі ланами, а ще далше бігла-котилася недооря слава про Хутір, та не так про хутір, як про Романа Книша. І чулося в тій славі щось про наймитів Книшових, про вбивства.

Все це перепліталось зі дзекітом червінців, яких ніби у Книш тисячі закопано в казках.

Тихо шепотіла про це округа по кутках, бо пам'ятали що: "не піймав, не кажи — злодій."

Підставляв Книш ~~лиця~~ вухо до чуток, прислухався, сміявся в уса, а коли приїздив урядник — навантажував у щерт його візку різними харчами, а урядник міцно тис йому руку и казав:

— Не ізвольте безпокоїтсья, Роман Степанович.

І плинув непомітно час...

І все було добре...

2.

...Микола, наймит Книша, любив гонити воли в поле на ніч. Це для нього була найкраща пора. Він міг залишатися на самоті цілу ніч і давати волю мріям про майбутнє та минуле...

...широке, безмежне тасмно-темне поле.

Місяць пустує в росі, грається, сіє промінисті перли під ноги волам і Миколі.

Микола зачаровано любується жартовливим сявом, слідкує за ним і слухає тиху, безгучну музичку барвистих перлин, що творить його мрія уява...

Налі стеле світку просто на траву й лягає. Побіч пасуться воли по волі идуть далі и залишають на траві темні сліди...

Микола повернувся на спину й тисячі зірок глянули на нього, замиготіли, засміялися. А другі поважно дивилися навколо, не визнаючи чогдин жартів...

Тоді пригадалася Миколі друга ніч, ніч прощання з Лесею, з рідним селом... Так само було чисте небо, так само миготіли зірки, але смутні воли були тоді, не сміялися, бо и Миколі сумно було тоді...

Як давно це було. Два роки. Чи побачить він коли небудь матір, село, Лесею кохану, чи пригорнеться до неї, чи...

— Ху -у, — підскочив Микола, ніби вогнем опікся, ніби повна свитка вогню була під ним.

Нотер очі, глянув круг себе — нема волів. Тоді світку напліч и пішов чорним слідом за волами...

Гей-гей праворуч миготить вогник. То зникає, то знову з'являється й химерно танцює на обрії.
Микола знає, що то баштанник, дід, яким картоплю пече на вечерю. Зібрав волів і рушив до вогника.
А в діда вже готова картопля. Він вечеряє.
- Здорові були, діду. Хліб-сіль - привітався Микола.
- Здоров... Сідай, спробуй картоплі. Побра сьогодні вдалася. - відповів дід і вихопив із жару чорну картоплю.
- Спасибі, не хочу - подякував Микола і сів поруч діда.
Невріє вугілля, тріскають іскорки, не збоде з них очей Микола.
- Ну що, швидко й до дому вже, парубче, вирушай.
Микола жваво повернувся до діда і засміявся.
- Швидко, діду... Один місяць залишився... Ви подумайте од-ин місяць... Я вже й хазяїнові сказав, щоб гроші готовив - зірвався з місця й схвальовано почав ходити.
- Так, так... Радий, значить.
- Радий... Та я просто обмеволю, коли пригадаю про це... Це яка така радість... Два роки не був дома, два роки не бачив нікого, нікого... - раптом став і мрійно посміхаючись, дивиться на діда.
- Ну, а як там насчет грошенят. Чи на багато ограбиш Книша, чи може рю-ю - і дід з викрутасом майнув рукою в повітрі, що мусило ви знати льот.
- О ні, діду... Всі ціли. Я ж майже нічого не брав у нього. Обохдився як міг, тільки б до дому принести гроші...
Сів і сумно додав:
- А дома дуже потрібні гроші... Хату залишив розваленою, ні коняки, ні воза... А робітників - стара мати та сестра дівчук... Дякось оце писали мати, щоб повертався швидче...
- Хазяїнуватимеш, значить...
- А я... Звичайно... Повернуєш, зараз же женюсь. Підбудую хату і почну господарювати... діду, ви знаєте, я як згадаю про це, так аж горю... Здається полетів би туди.
- Ну що ж, щастя тобі на все добре.
- Спасибі... Ви знаєте отак лежу іноді коло волів, думаю про все, так дітє до того, що схоплюся і не знаю, що робити... Якось чуваю, стає, просто груди розриваються... А іншим разом сум охопить, серце ніе здається, що не буду я дома, не побачу рідної оселі...
- дурнице. И дома будеш, и побачишся.
- И як мені обридло поновірятися оттак, робити на когось... Як я страшено хочу мати свій куток, свій шматочок.
- Не журися, парубче. Даі час - доскочеш свого. Одно тільки поганоти зробив.
- А що...
- Та то що не скривив би Книш. Жалкуватиме дати тобі багато грошей одразу... А він зможе...
- Як-то зможе. - Аж пудскочив микола -
- Ні не зможе, як два роки так скажено працював, так годив йому... Ні не зможе цього дуги... Не звір же він... А коли до так, я не подивлюсь, що він прятить з ур'ядником, я зможу дибитися свого... або... або розчавлю як гадину...
Тяжко дихає, а чорна жилава рука міцно тисне кіяка. Далі раптом знесилів, сів на місце, і знову стало сумно. Сіріло небо. В гарбузині цвірінькали пташки. Раптом налетів вітрець, дмухнув у багатиня, розкидав попіл, видув іскру й побіг далі... А отдалик лежали воли, ремигаючи жужку...

III.

Упірнув хутір у глибину темряви й стоїть, не ворухнеться... Спить...
Розбіглися гей-гей пуми та згуки гулять на роздолі, навіть вітрець не наспакує, пустуючи, - на хати и не турбує жилої оболонкою і стріхи...
І сумно стоїть хутір, дримає и зграї кучерявих снів пролітають

над ним... А коли раптом загавкає сабака, хутір полохливо кидається, уважно прислухається до хвилястої луни собачого гавкання і знову дрімає...

Все спить...

Не спить лише старий Книш. Пізній час, а він не спить, за працював. На широкому столі перед ним лежить якась книга з записками, розкидані папірці та стара, засмалцована рахівниця. Увага та напруження звели до купи кошлаті брови, провели глибоку зморшку межі ними та гармонією зібрали лоба. Обличчя йому червоне, мокре, а по носі котиться крапля поту. Встекла на кінчик носа, потім потихенько спускається все нижче і нижче і раптом - скік і на книжці... Тоді Книш лавється:

- От сатана.

І товстим заскорублим пальцем роздавлює її й розмазує по книзі... І знову воде пальцем по рядках, і знову пересовує кісточку на рахівниці...

А лампа зморено блимає и коптить чорним смердючим димом...

Нарешті розбіглися брови, злякано порекнула зморшка, розтяглася гармонія й хатою зашуміло:

- Ху-у.

Потім сердито відштовхнув від себе рахівницю, знову присунув і промовив:

- 175 карбованців... Чорт забирай... Та це ж ціле багатство...

Підвівся і почав одкладувати по хаті тяжкі задумливі кроки...

"На що йому харанкові такі гроші... Все ідно проп'є або вкраде хто"...

Сів... Охилився сіру голову на руки, думками охоплену... Тоді на мить набігли спогади... Було колись, було... Як благав тоді Грицько, як молив, плакав, старий в кізякові чоботи цілував... Обіцяв ні слова нікому не казати, аби живим залишили...

Але не допомогло... Міцно стянув руки та ноги мотузком, а сокіра широка та блескуча свиснула в повітрі і... кр - р - кр - хряснув череп...

А в кешкні залишилось 250 карбованців.

Було колись, було...

- І буде... - ворухнулося в голові.

- Так... буде... - твердо сказав Книш і виніс на повітря

- вирок:

- Відправить Миколу по Грицьковому шляху...

...А хутір міцно слав...

ІУ.

Сонце молоде та яваве, відпочило за ніч і біжить - котиться в гору, не зупиниться... Та ке веселе та шире сонце: сипле - проминить навкруди світлом - золотом та пеклом м'яким лоскотливим...

Піднялися пташки у блакить прозору, розправили перемерзлі крильця, пересікали промін'я піснями і купаються в золоті... Так радісно, так весело Миколі.

Ніг не чує під собою, бігаючи по дворі. Скрізь порається, то до воловни забіжить, то на току вже вешкається...

Ще так багато роботи, треба поспішати, щоб до вечера все зробити, а на ніч з волами на поле...

Жартує сонце, кидає в очі парубкові снопи проминисті та теплі, підіграє думку про близьке вороття до дому...

А він лише вимахується, як од мухи... Іноді з'являлась думка сумнів, як гадюка з під куша:

- А як справді що заподіє...

На мить холоне серце, руки не рухаються, але - мить і знову бігає, клопочеться...

Підійшов до Миколи син хазяйський і сказав:

- Сьогодні не поженеш волів на поле:

поїдемо в досвіта в город.

- Добре. А хто поїде.

- Ти та я. Треба тобі гроші наготовити, - і пішов геть.

А Микола аж підскакує:

- Дасть... дасть... Вигадав дід...

Ух і радість, бу іна, шалена радість...

Груди распирає...

....Тримайся робота...

5.

І знову була тиха ніч. І спав хутір, притаївшись у яру; прокидався, слухав собаче гавкання і знову спав...

Спав і Микола...

Просто на сіні, руки розкинуті, голова задерта.

Гоне сон над ним зграї мрій віхрястих. А під чорним усом на вустах сторожко сидить тиха посмішка...

...Тихо-тихо відхилилися двері в повітку і на фоні сірого неба з'явилася чорна постать... Стала, прислухалась і прошепотіла:

- Спить...

Тоді з'явилася ще одна і обидві розом крадучись рушили до сіна...

...Крок... Один... Другий... іще...

- Нолиб не прокинувся...

Ось-ось уже сіно... Тихо... І раптом упали обидва Миколу...

Прокинувся Микола, рванувся, не розбере в чім справа... а мотузки вже гадюкою в'ються круг шиї шиї та тяжко сопуть дві темні пики...

Рветься Микола, зрозумів що сталося, хоче руки визволити, але ніби кліщами схоплено їх, міцно стиснути...

А вірвонка все міцніше тисне горло...

В останнє напружив Микола сили молодії, рванувся і крикнув:

- Ряту...

І не скінчив: щось тверде тяжко стукнуло в голову...

Загуло в голові; в очах блискавки різнобарвні... Тяжко впав на сіно Микола, харчить... витягся, а товсті, заскарублі пальці Книша в нестямі міцно стягують мотузку на шиї...

І коли син сказав:

- Годі, тату, готовий... - кинув мотузки, обтер рукавом мокре

обличчя і глянув на Миколу...

А той трупом лежав на сіні, лише вирячені шкляні очі та високопланні язики блищали в темряві... Чорне волосся змочилося кров'ю, що текла діркою з голови...

швидше Вмісті з кров'ю вилітали мрії про матір, про майбутнє, про Лесю...

Мовчки стяг молодий Книш Миколу геть і почав розкидати сіно.

А старий ще важко сопучи пішов до дверей, глянув на двір і прислухався: хутір спав...

А потім копали яму...

А Микола дивився на них шкляними очима...

І коли знову заграло сонце, то сіно вже було на місці, а під ним глибоко в землі - Микола...

---Диву дався дід Юхим:

- Чому так довго неїде Микола.

І пішла блукати степами чутка що:

- Погнав якось Микола воли на поле, тай пропав... Утік мабуть.

Піймав чутку старий мозок, захіталася сила голова...

- Утік... Невже втік... Не може бути... Чи ненапророкував я лиха

- і низько схилилася долі...

6.

...Час плинув...

То тихо-тихенько, як орел високо в повітрі розправивши крила, бує, то бурєю завертється, трощить і ломить все, то знову спо-

кїйно пливе...
І завертївся якось віхром - бурєю, і закрутив в собі весь ш
світ як рісочку...
І загула буря степами тихими найвористими, і завила ярами
круторебрами...
Розїгнала снї кучерявії хуторів усіх і Зеленого...
І загуло кругом:

Р е - в о - л ю - ю - ц і я...

...Од Книшів і слїда не лишилося...
А замість них новї господарї там з'явилися... сїрі, обдерті,
засмальцованї, а в очах промінять вогнем прапори червонї... То:

К о - м у - н а ...

там оселилася...
Не бачив такого ще хутір: стоїть, тільки хмуриться...
...І копали якось комунари шведівниши льодовню і докопалися:
лежить перед ними в ямі кістяк чорний, зуби вискалив.
Похилилися чорні голови мужицкіє, і повстала забутая слава
про хутір Зелений...

Про Книша...

Про ночі темні...

Про вбивство...

Сіновий сором.

Вище церкви, на самім щовбі, немов уиц на тілі, стоїть гор-
та, низенька, з маленькими як дитячі оченята віконцями хатка.

Під похиленим, хворостом городженим тином, стоїть юра людей,
о вишли з церкви на двір, уперто з захопленням дивляться до сіней
низенької хати і розлегим хохотом регочуться и кричать:

- От так баба. Ну и Малюка.

- От так його так... Хай зна почім мірка печеного лиха.

- Та біжить розборонить, а то замучить врага баба старого.

- От так його, так, хай зна, як вимагати розводу.

- Дуріють люди на старість - кричав докірливо сивий дід - у
церкві молитви правляться, а вони сваряться та деруться, як ті зведе-
жки....

Сінні двори зарепіли и зачинилися.

На подвір'ї стояла фура з рівним маином: тут були якісь стіль-
ї, якась коробка, між друччями виднілися рукави свиток старих та рік-
є ганчір'я.

- А ви, діду Юхиме, ще не потребує розводу.

- Та що я... Хіба и я такий, як оцей дурень: не встигла жінка
лово сказати, а він уже: "слобода, давай розвод".

- А хто вас діду знає може у завтра и ви бабці Килині так
кажете, тепер, як бачите на старих везе.

- Е, слухайте, я вам скажу, що слобода оця все наробила - докір-
ливо балакав старий Юхим. - Бо, як би це за моїх молодих літ, як то бу-
ло за царської власті... Та щоб привели до розправи, та щоб дали гаря-
чі каші з березових круп, не бієсь, увійшов би у голову розум; не роз-
дився б, а так, що ти йому - слобода...

- Правильно, діду Юхиме, правильно, іронично хтось підбадьорував
парого.

- Та де ж це видано, в якому законі написано: вік прожити, як
ти велів, а на старість здуріти. А зішкурою б ти розвівся.

- Ні діду краще з жінкою ніж зі шкурою.

- Ба ні, мене, не так. Я правду кажу: могилою мене від обох,
ти вис он які, а вони розводяться, люди смішать.

Дід говорив з таким запалом, що йому хотілося кинутись на ту
низеньку хатку, зтиснути її и розчавити на щепочку. Він ніяк не міг
розуміти, чому це так: він же каже правду чому його и не послухати,
и не заборонити розвід стакий старим. Але його не слухали кругом
ого обносились жарты та сміх:

- Діду Юхиме, а що, як би оце вас жінка не злюбила, та почала що
як благо словити мако гоном. Ви б теж розвелись.

- Та я б її голову побив, а не смішив бм людей.

- А як би не здумали.

- Та на що тоді и жити, коли вже и жінки не подумаш.

- Адже ж Насіяна скільки була, але він живе, терпить, а живе.

- Бо дурний та и терпить.

- А бачите, діду, вишли на дорогу самі. Одне він не хоче дальше
жити, а бере розвод.

- А чого, чого розводиться питаю, а чого.

- Чого значить, не до любови от і розводиться.

- Не до любови. Перекривився дід з таким хистом, що всі зарего-
шлись.

- Бо коли б це моїх молодих літ, як то було за царської власті;
и, щоб привели обох до расправи: "ви що проти бога идете, проти закону
идете." Та на дівку їх, та щоб дали ім смаженої редьки, та щоб...

до діда.

- На, на, - кричала і гукала старого в плечі, мов-би в мішок, на битий висівками: - на їдь, та не смерди мені, на. Гаїд, гаїд. Забирайся, а кожух віддай сюди.

- Гій, гій на тебе, сатапо, відбиваючись кричав дід, - це ж я заробив на нього.

- Не поїдеш з головою, поки не даси кожуха... Це мій, мій кожух. Дід зірвався з місця до стояв, підбіг до воза, вхопив у руки кожуха.

- На, на, та дався ним. Будь ти на ладна, нечиста ти сило, бери, бери... та...

Вона вхопила кожуха, поїхала до сінки і кричала:

- А тепер їдь, їдь швидче, щоб і духу твого не було, їдь.

- І поїду, і поїду, будь ти тражди проклята... собако ти... тура рушила за ворота.

Маланка кинула в сінку кожуха і швидким поглядом кидала на людей, що стояли і реготалися біля тину.

І тут з нею сталось несподіване. Вона кинудась догнати і, догнавши вискочила на фуру і підняла бучу зі старим, а біля тину крик, шум, регіт, світ дитлахів. Десь з долини, десь з другого кінця села збігалися поглянути на "диво".

- Та чого ж це так на суху... навіть без горілки... ха-ха..

- От так весілля, от так Маланка.

- Та чого ж це и музики не грають.

- Бо по новому - по совецькому...

- Таї свахи якісь: хоч би заспівали...

Старих разборонили. Маланку повели до хати.

- Ну, маєш ти щастя, що я втомилася. Я-б тобі показала... фу..

Я-б... ха... фу... я-б тобі показала, як іти вприміч, провести хазяйство, та й розводитись... я... я хазяйка була, а ти шарлатан, фу Ой, ой номички болять.

- Ну зоспокойтеся тітко, нашо вам сваритися. Можна-ж тихо, мирно...

- Проч, проч, пу стить мене: "мирно"... Я була хазяйка на всю губу, а тепер що. А тепер що питаю, га. "Мирно".

- Та коли то ще було, а ви тепер реготуете.

- Мовчи. Проч з мого обіця. У мене дочки є такі, як ви,

фойди задрипані.

- Та чого ви на нас кричите, що ми вам винні.

- А то го ведете, я сама до хати дорогу знаю. Ідіт собі геть.

Жінки відвели Маланку до хати и сами повтїкали.

Тура посунулася з гори, як танка по болоті.

За нею з криком, реготом, гуканням та висвистуванням дитлахів, йшла вся юрба, кому було по дорозі до дому, а хто з-за кампанії пішов і собі.

- А кудаже він їде. - балакали жінки, що йшли князяду.

- Десь аж на мой бік, на магалу.

- До кого ж там?

- Кажуть, що а фойки хату наляв.

- Оту камірчину, що на подвір'ї?

- Ні, то не камірчина: там є вікнай піч.

- А ви не знаєте, чого це вони розводяться. Чого ім нехватало?

- А знаєте, як-то при бідності; через недостатки посварились а через білку й развод.

- От, кажуть но, як воно робиться всвітї - вилї до старості літ, хоч правда не так, як люди, та хоч, як коло людей; хоч цього страму ніхто не знав, а тепер що....

- Бо поки були діти, то ще сяк-так, а тепер дочки повіддалися, а сян пішов десь у більшовики...

- От так, що є, а сорому, мовляв, на цілий вік.

- А вже ж страму, мовляли, для себе и для дітей на цілий вік.

- А діти, діти, ото дурні, чуєте, що виробляють - промовила одна чінка, дивлячись наперед.

- Та що й дивувати дітям, коли зрослі он що витворять.

- Та воно таки, чуєте, й дивно, і чудно, а сказати по правді, то таки Насіяна малко, він добрий чоловік, а вона падлюка. З нею трудно...

Юрба провела фуру, аж до половини села.

І тільки тоді, як поминули міст - їх було трохи розгулено, бо там розходилися три дороги у різні боки.

Але на їх місце набилося ще більше дитлахів, які шли позаду фури і, хітруючи щоб "дядько не стовгнув" батою, затаїли весільні пісні:

Рідчиняй, солю, ліску
Везем тобі невістку
І скриню щея махину
До хати господиню.

Чоловіки де-які кричали на дітей, а де-які ще піддавали більшої охоти.

х х

Але не доїжджаючи хат зо три до Фойкових воріт, напроти на товпу, з другого боку ~~всередині~~ села показалися два верхи. Один їхав карим конем, а другий буланям.

І дивно: чим ближче підїжджали верхи тим якось чудніше і тихіше ставало в юрбі.

То раптом зробилася шепотлива тиша і в тій тиші чулися яків чудні шепотіння: М...Ма...Макс... і нарешті почулося ціле слово: Максим.

- Ви бачите хто ото.

- Ви бачите - Максим.

- Де. Не вже чатку мій.

- Максим, Максим іде.

Два верхівці зрівнялися з юрбою. Вони дивилися на це спокійно, гадали, що це щось святкове, бо бутове, урочисте...

Але раптом один із них, що сидів на карому коневі виплигнув з сідла, ледве не зірвав його з коня і протинном пронісся в середину юрби до гола.

турчік зупинив коні.

Високий, чорнявий парубок зі збентеженим видом підїшов до воза. Він плягнув старому на блуде обличчя, вхопив його за руки і з нервовим благаючим і не терплячим голосом питав:

- Що це, що це таке! Що трапилося, батьку! Куди ви везете оце барахло. Може пожар у нас був, батьку, а де ж мати. Та чого ж ви мовчите, куди це ви їдете. І що це за челядь!

Старий зовсім отетерів і схиливши голову мовчав, як плескуватий камінь під холодним вітром.

Парубок з закарілим обличчям нетерпляче дочікував відповіді.

Старий злякано зліз з воза. Біля нього стояв син.

- Куди ж це ви їдете, що трапилось. А де ж матір.

Але старий чомусь стояв непорушию; з його очей напнула сльоза і плямою впала синові на руку.

- Люди добрі, що трапилось з маім батьком. В чім тут річ.

Але всі мовчали; кожний дивився на другого, щоб той дав відповідь.

- Максиме, кричав другий верховець, пробираючись через юрбу, - не турбуйся, Максиме; річ проста і звичайна... Я швидче дізнався: мені ось люди сказали.

- Ну що, що, кажи мерці! - перебив Максим - що трапилось камі.

- От що - почав той, поправляючи на голові гостроверху зелену шлему - твої батько розвівся з матір'ю, наняв собі хату, оце їде в комірне... От і все.

- Чи ж так, батьку.

- Т-а-а-к-к, - якось соромно, наче боязко і ледве чуто обізвався старий.

- І більше нічого!

- Ні-і...

- Батьку, що я бачу, чи радісно мені, вашому синові бачити
ото.

- Граждани розійдіться, це ж не весілля - звернувся Макси-
мів товариш до людей.

І люди відійшли до дубів, що лежали під одним тином, дов-
гі, як вечерня тінь від сонця, і там посідали, а де хто навіть
пішов до дому.

- Батьку не страми себе на старості літ. Я не заставляю,
щоб ви перспросили матір, хоч ви кажити, що вона винна, але ж ви
знаєте, як не приємно це для нас, ваших дітей. Згодиться ви, батьку,
і мати теж буде згодна, коли побачить мене. Коли ж ні, то я сідая
на цього коня / він показав рукою на коня / і повертаюсь назад, і
їду туди, від кіль прибув.

Він довго балакав з батьком, як з малою дитиною, що розпла-
чється, та треба вговорити, забавити.

х

х

х

Тим часом на дубах сиділи чоловіки і вели між собою бесіду.
Старий Юхим і тут завів балачки; люди, - де-хто сміявся з нього,
а де-хто іронічно піддакував старому.

Але ж вважешу бесіду вели хлопчики, які з нетерпінням до-
чікували, чим кінчиться "весілля". Ім хотілося обов'язково прове-
сти старого Касіяна аж у Фойкову хату і до самої хати співати
весільних пісень, як на весіллі, коли везуть молоду.

- Ти бачив Максима?

- А ти хіба ні.

- От що б мені таку тіжурку, як у нього!

- Або чобітки, а шпори: дзінь, дзінь, дзінь. Петрик чорнявий,
хитрий хлопчина, років тринадцяти навіть показав, як би-то він
ішов у шпорах коли б вони були б у нього.

- Чикай, будеш ти такий, як Максим то и у тебе буде, як
у нього, - сказав трошки більший хлопець.

А він і на війні був!

- А вже ж. А ти як думав. Он до бачив який кінь баский, то
десь у Петлюри відбив.

Або у Махна украв.

- А ти думаєш так легко вкрати у Махна. Он де Кушнірів Ки-
фір казав, що Махно такий хитрий, як Левків Гондза.

- А хоч би і украв, але ж має. А ну, ти вкрати, як ти такий
хлюст.

- Диви, диви розходяться, розходяться, - гомоніли хлопці і
чоловіки, дивлячись, що обидва парубків посідали на коней.

Старий Касіян і фурчик сіли на фуру, повернули кінми і тихо
рушили назад, а за ними два верхівці.

Старий Юхим перешов на середь дороги зупинив коні.

- Будь здоровий, Максиме, - сказав Юхим, - ти молодець. Ти...
ти Максиме... Ти розумний, Максиме. Їй богу, ти розумний. Ти вчений,
Максиме... Не дурному тебе у москалях, у червоній армії навчили.

Він хотів де чого багато сказати Максимові, але не находив
тих слів, яким йому здавалося він вискаже подяку Максимові.
Він підійшов до Максима, узяв його за руку, трохи прихилив, а сам
нап'явся / бо кінь був високий /, і як рідну свою дитину поцілував
Максима.

- Завіщо це діду, Юхиме.

- За те, що ти молодець... от... за те, що ти навів батька на
правдивий шлях... що ти... знаєш, батько твій і мама грішні перед
Богом... бо заблудили.

Максим з товаришем засміялися, дивлячись на Юхима і поїхали
за возом.

Вони їхали вже тихо без шуму, без крику через село до дому.

х

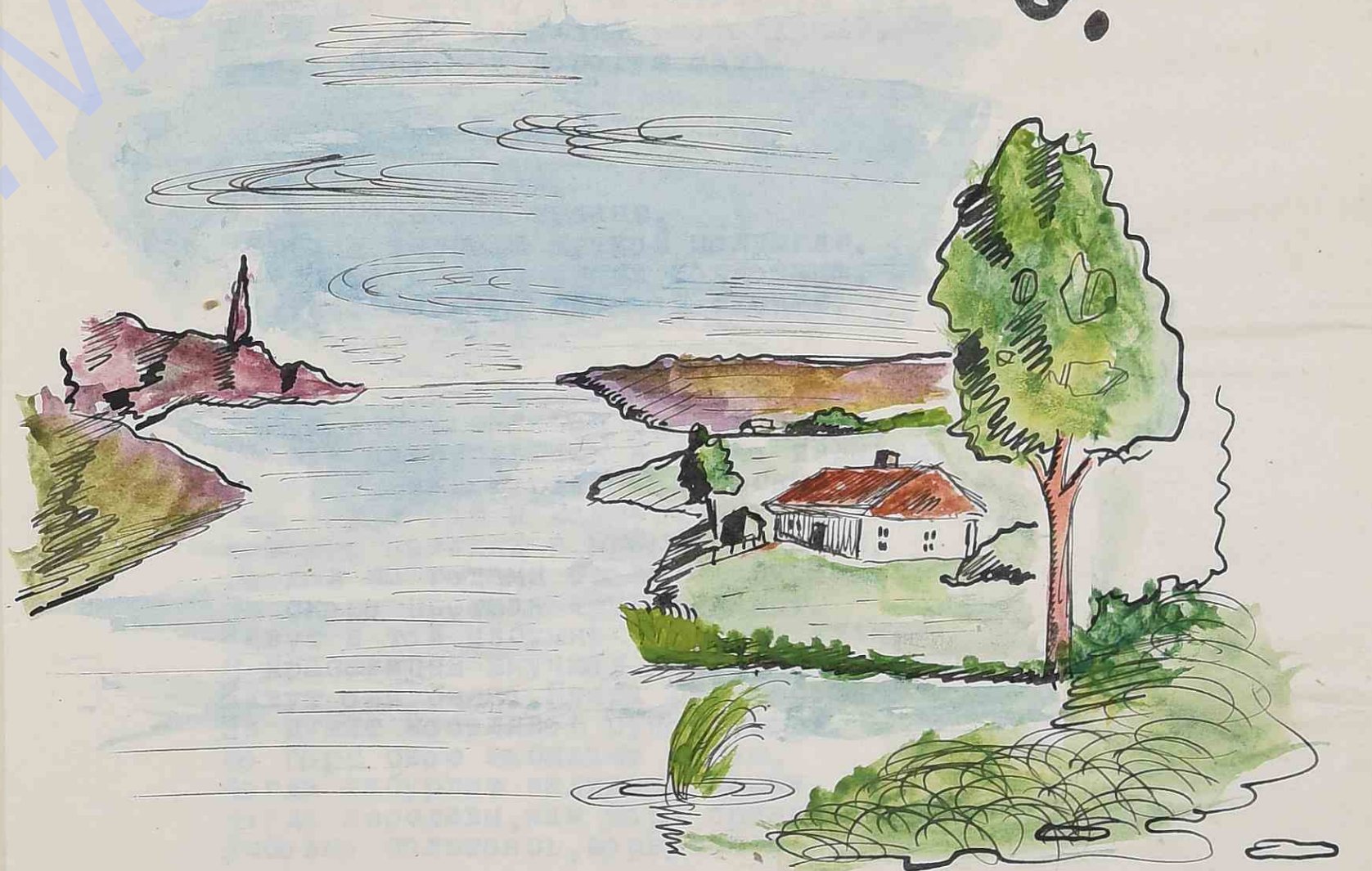
х

ВІСНИК ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ
ВІСНИК ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ
ВІСНИК ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ

1871

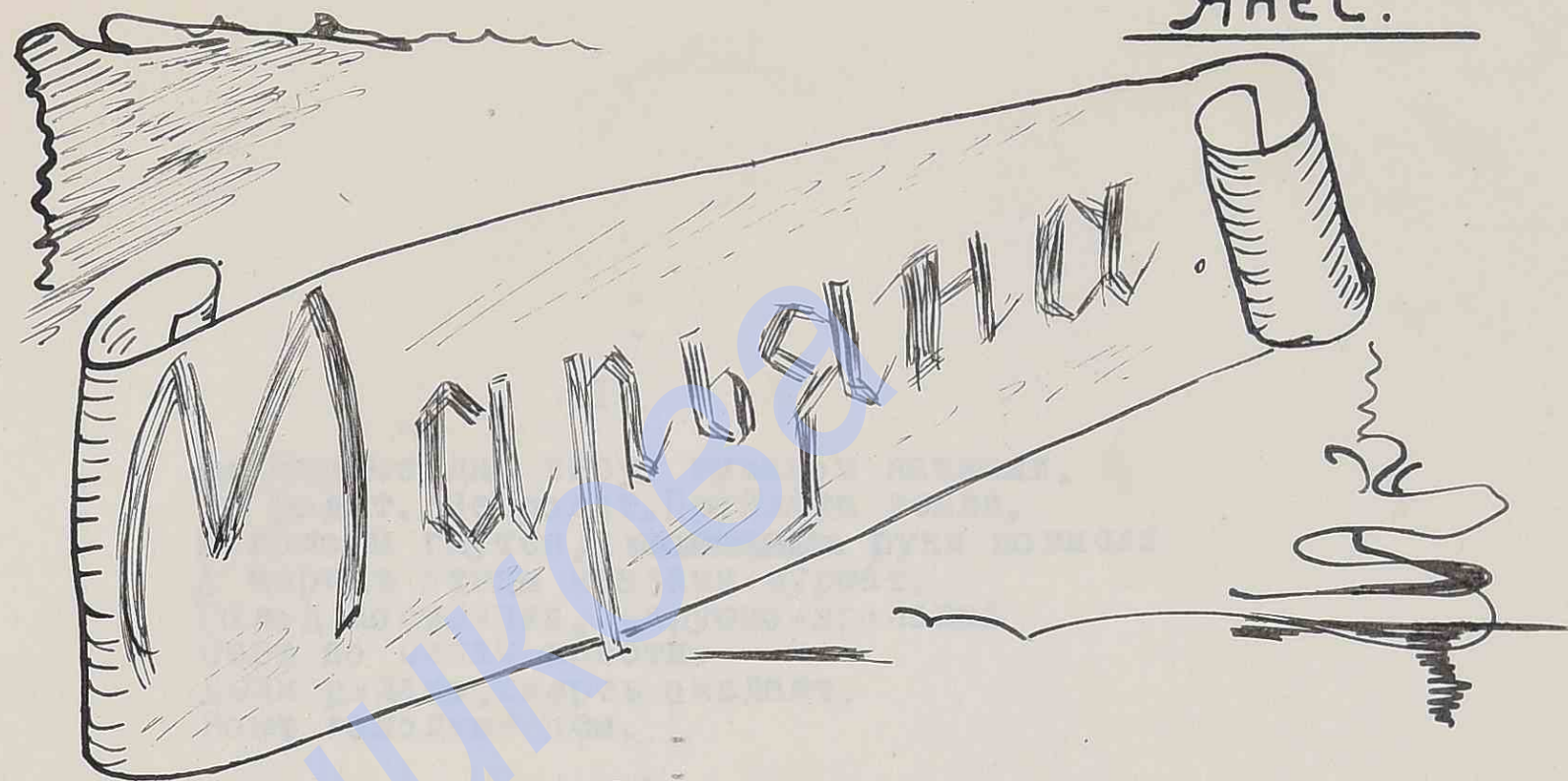
МАРЬЯНА

МАРИА

Национална библиотека
Република България

I

Долина спит.
Сады цветут зеленые,
Воркует чуть родимая река.
И мягко и мелко и зыбью - полусонные -
Качает тихо - тихо берега.
О чем то шепчет лес - старик угрюмый,
Уткнувши бороду в таинственную гать.
О чем то он вздыхает многодумный,
О сняв реку, как дорогую мать.

X X X

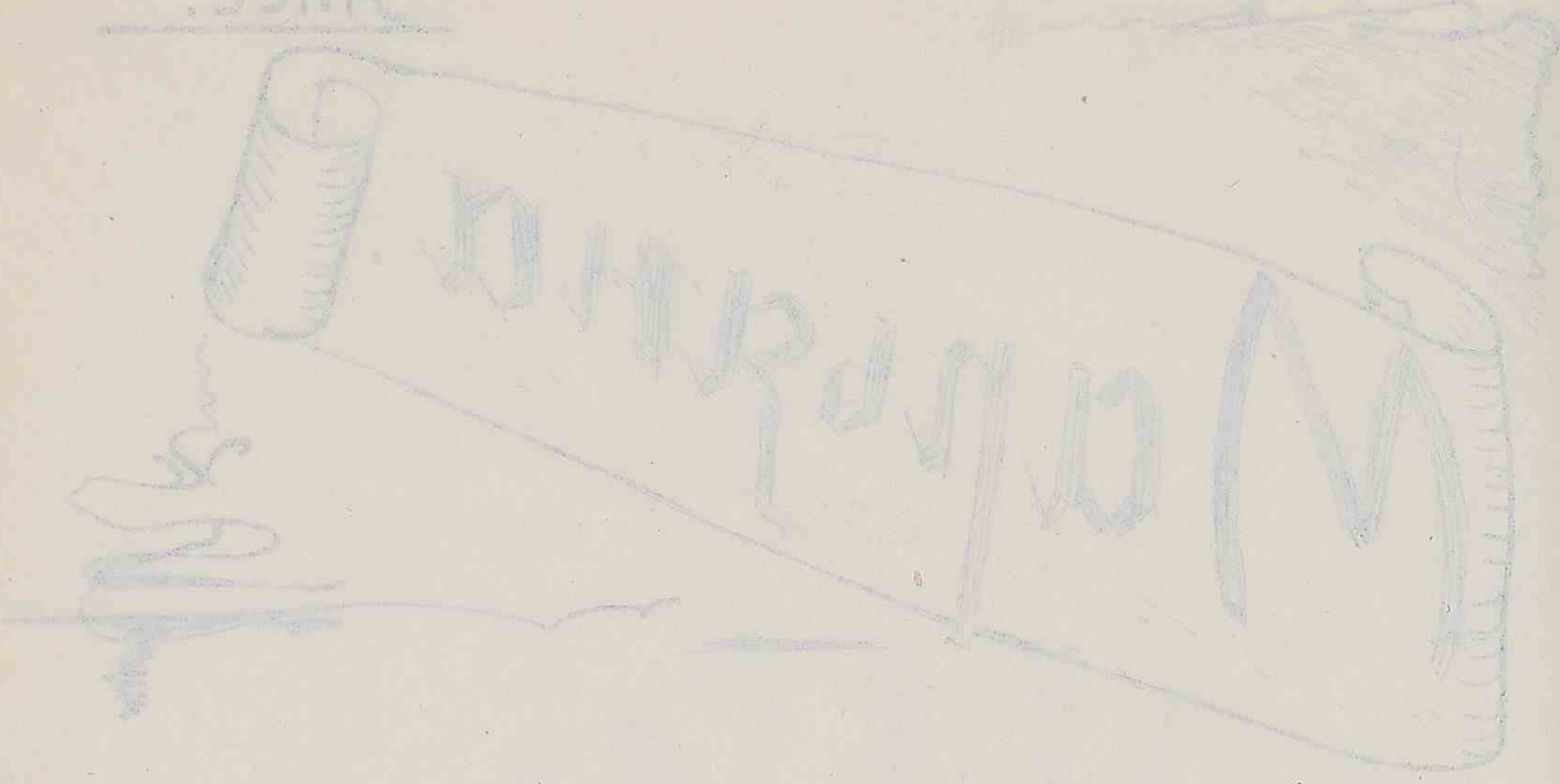
Село в Молдавии.
В предутреннем тумане,
Застыли вербы в жуткой полумгле.
И где-то стонет песня молдована,
И тонет мягко в влажной тишине.

X X X

Стоит одиноко избушка цветная,
Зарывшись в зеленые плетни садов,
На бок накренившись и тяжело вздыхая,
Скрипит, как ворота молдавских дворов.
Вот - вот так и кажется рухнет хатенка,
И ветер пылинки в простор унесет.
Но год за годами стоит старушонка:
Не скоро цветная труба упадет.
Живут в той избушке старушка Ульяна
С красавицей внучкой Марьянкой своей.
Живут они бедно. Нужда беспрестанно
Их душит костлявой рукою своей.
Но горе свое забывают порою,
Когда забурлит заливная весна,
Когда переливы, как моря приливы,
Любовно сплетаясь, ворвутся в сердца.

X X X

Вот слышны в саду серебристые трели,
В них пенится радость весеннего дня.
Как нежные звуки пастушьей свирели,
Разносится песня Марьянки в садах.
И, слушая песню, растет у старушки
Надежда на более светлые дни.
Смеется весна, и кому - то кукушка
Пророчит судьбину, кукуя вдали.
Семнадцать годков скоро будет Марьяне.
И думает бабка: Хоть замуж итти.
Весна заливная так весело пьяно
Целует простор задремавшей реки.

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

II

Но черные дни вдруг туманом нависли,
Не родит. Не родит. Проклята земля,
И головы гнутся, и ~~повисли~~ руки повисли
А черные птицы крылами шуршат.
Голод ко стлявий, бездушно - кро вавый
Сеет по селам кресты.
Люди рыдают, смерть ожидают.
Воят голодные псы.

III

Бабушка устала, голод истощил,
И лежит без воли, бледная, без сил.
И припала внучка к сморщенной руке.
Тихо, только ветер воет в ~~темноте~~ темноте.

X X X

Ветер злобно завывает.
Кто ступает.
Кто там прячется в тени.
Плачет сирота, рыдает,
И не знает:
Ну куда. Куда итти.

IV

Жестко сердце Епифана,
Но глаза горят огнем,
И красавицу Марьяну
Он к себе приводит в дом.
Треплет ветерок осенний
Порыжелую траву.
Горько-горько смротинке
Слезы лить в чужом углу.
Едки ласки богатея -
Епифана кулака.

X X X

В
Ветерок осенний вея,
Тушит искорки огня.

X X X

День - работы,
Ночь - заботы:
Страшно Епифан глядит.
День - работы,
Ночь - заботы:
Ночью девушка не спит...
И чего она страшится.
Ветер злится.
Печка пышет теплотою.
Сироту ведь он не тронет.
Ветер стонет,
Вьется, рвется злобный вой.

у

Ночь. Марьянка расстилает
Полушубок на полу.
Жутко ей. Чего - не знает.
Кто-то смотрит в темноту.
Спят Марьянка. И ей снятся
Огне-красные зрачки
Икак будто вниз стремятся,
А кругом огни...огни...
Душно... Кто ее так душил.
Кто ее так давил зло.
Чей то шопот стоны глушит...
Ночь струится сквозь окно...
А-а-а... Припомнила Марьяна
Огне-красные зрачки,
Зверский облик Епифана
И огни...огни...огни...
Руки мерзкие так смело,
Рвут все тело,
Тиснут грудь.
И Марьяне шопот властный,
Буйно-страстный
Слышен чуть...

VI

Ко сарь косит беспощадно
Неоглядно
Между-травные цветы.
Лепестки он злобно топчет
И хохочет
Над слезами красоты.
Так и девушка порою
Под косою
О пощаде говорит.
Но ко сцу чужды страданья
И рыданья.
Чувство жалости в нем спит.

XXX

А Марьяна
Словно пьяна:
Ну куда идти теперь.
Горько плачет и рыдает
И злодея проклиная:
Ведь пред ней закрыты двери
Честных жителей теперь.
И живет, тая позор
От приговора
Едких языков людских
Чернобровая Марьяна
В доме зверя Епифана,
Где огонь так буйно-лих.

XXX

А глаза злодея злее
И грознее
Смотрят в глубь ее очей.

И Марьяну взгляд тревожит,
Дума гложет,
Дума жизни двух людей.

VIII

Ночь темна, а темь пуглива.
Боязливо
Озирается кругом.
Что-то ищет,
Шепчет, рыщет,
Навевая чуткий сон.
Жутко-тихо,
Словно лихо
Дождается. Кого?
Слышен отзвук чуть дрожащий,
Шелестящий:
Е...ее.

X X X

Хата кулака сереет
И чернеет
В темноте.
И придушенно-глухие
Вопли, тихо-призывные,
Замирают в тишине.
У Марьяны
Злая рана
В"елась глубже в эту ночь.
В муках адских
И кровавых
У нее родилась дочь.

X X X

Притаившись у окошка,
Словно кошка,
Смерть уже кого-то ждет.
Тихо... Ветерок чуть веет,
Небо мрачное бледнеет.
Кто придет.

X X X

Не страшна для лиходея
Жуткой ночи темнота,
А страшна для Лиходея
Едких языков молва.

X X X

Епифан, как зверь вползает,
Весь пылая,
В касу-мариу, где лежит
Черно бровая Марьяна
/Истомленная так рано/
С дочкой на груди и спит.
Жестко сердце Епифана.
В грудь Марьяне
Глубоко вонзает нож.
Веки чуть-чуть приоткрылись

→ молд. - светлица

И закрылись
В темну ночь.
Черство сердце лиходея,
Не бледней,
Он ребенка задушил.
И к груди Марьяны крепко,
Больно крепко
Дочку жгутом прикрутил.

Х X X

Днестр тихо-тихо дремлет,
Пути вздремлет.
Лес нахмурившись застыл.
Ветерок лишь листья будит,
Воду студит,
Вся свежесть легких крыл.
Ветерок один лишь знает,
Кто ступает,
Кто там крывается тайком.
Кто ползает боязливо
И пугливо
Озирается кругом.

Х X X

Камни к голове привязаны...
Крепко связаны
Тела бледных мертвецов.
Косарем нещадно скошены.
Зноной пылью запорошена
Свежесть алых лепестков.
Тонут трупы. Гладь речная,
Вдруг играя,
Вмиг разносится в круги.
Вмиг проснулась,
Развернулась
Ширь чуть дремлющей реки.
Вновь сомкнулась
И заснула.
Дремлют чуткие сады.
Так погибли
В темной глуби
Нежно-юные цветы.
Смяты розы. Сок душистый
Истекает точно кровь.
И роса слезой серебристой
Стелет листвяной покров.

Х X X

А в избушке
Влажно, пусто,
Дверь бурьяном заросла,
Мыши бегают проворно,
Стены черны,
По углам растет трава.
Плетень, свившийся с бурьяном,
О Марьяне,
Что-то таино говорит.
И об"ятый весь туманом,
Как саваном,
Днестр тихо-тихо спит.

И закрылись
В темну ночь.
Черство сердце лиходея,
Не бледней,
Он ребенка задушил.
И к груди Марьяны крепко,
Больно крепко
Дочку жгутом прикрутил.

Х X X

Днестр тихо-тихо дремлет,
Пути вздремлет.
Лес нахмурившись застыл.
Ветерок лишь листья будит,
Воду студит,
Вся свежесть легких крыл.
Ветерок один лишь знает,
Кто ступает,
Кто там крывается тайком.
Кто ползает боязливо
И пугливо
Озирается кругом.

Х X X

Камни к голове привязаны...
Крепко связаны
Тела бледных мертвецов.
Косарем нещадно скошены.
Зноной пылью запорошена
Свежесть алых лепестков.
Тонут трупы. Гладь речная,
Вдруг играя,
Вмиг разносится в круги.
Вмиг проснулась,
Развернулась
Ширь чуть дремлющей реки.
Вновь сомкнулась
И заснула.
Дремлют чуткие сады.
Так погибли
В темной глуби
Нежно-юные цветы.
Смяты розы. Сок душистый
Истекает точно кровь.
И роса слезой серебристой
Стелет листвяной покров.

Х X X

А в избушке
Влажно, пусто,
Дверь бурьяном заросла,
Мыши бегают проворно,
Стены черны,
По углам растет трава.
Плетень, свившийся с бурьяном,
О Марьяне,
Что-то таино говорит.
И об"ятый весь туманом,
Как саваном,
Днестр тихо-тихо спит.

нас было трое в кочегарке.
Старик китаец, негр и я.
Средь грохота цорсунок жарких
Мы были - дружная семья.
На вахтах, обливаясь потом,
Стараясь шум перекричать,
Мне негр рассказывал охотно
Про родину, жену и мать.

О том, что нету крепче дына
Чем в Нагассакских кабаках,
И, что его смертельный враг,
Кок рыши - грязная скотина.

А сморщенная обезьяна,
Китаец желтый, как лимон,
Мерцающая узкими глазами,
Родно и описывал Кантон,
Где блеск посольского квартала,
А рядом - смрад китайских нор.
И, что одной лишь злобы мало,
Чтоб иностранцам дать отпор.

А после полуночных склянок,
Когда весь кубрик засыпал,
До предрассветного тумана
Я их душой овладевал.
И трое нас, друзей случайных,
Москвою бредили в тот час.
И было так необычайно
И жутко на душе у нас.

Залівся день в зеленотінь,
Хрести у вишнику похилім.
І у тремтінні золотім
Стоять осончені могили...
Завмерли віти молоді
У сонно сяяному спокої,
І я могильної плати
То ркаюсь теплою рукою...

І щось незримо біля нас
Перехиляється на камінь,
Де зупинилась тишина
Над спорохнілими хрестами.

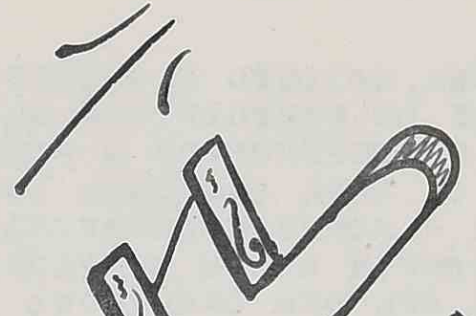
Налляла смертного вина
І чує шелести не смілі.
А під стіною, в бур'янах
Мовчать безхресні могили.

Туди пробратися мені,
Де пахне теплою землею
І за скривавлені сні
Щепочуть мертві і мортелі...

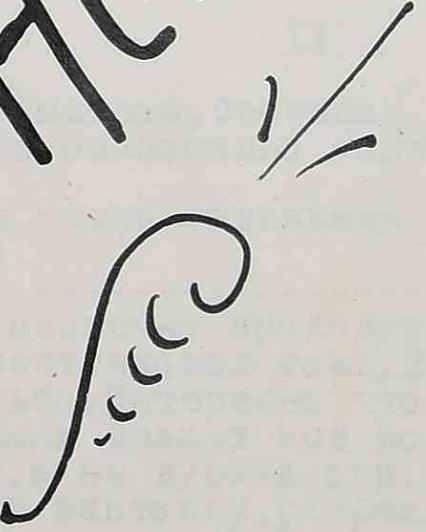
Отут удосвіта вели
І крок лунав до болю гостро.
А потім схоплювалось: "плі"
І переплутувався постріл.

 1/1

НЕЗАДВЕННЫЕ.

НБ ОНУ імені І. Мечникова

ДНИ НЕЗАБВЕННЫЕ

Мою другу, погибшему в борьбе
за Советы, посвящаю...

Ползет время.
Строго-равномерно отстукивает, в строгом, никогда не фальшивящем ритме, секунды, минуты, годы безучастное ко всему холодное Время - единственно безначальное и бесконечное в Мировом пространстве... И нет ему решительно никакого дела до того что делаем мы - бесконечно малые в бесконечно великом - люди. Все отстукивает, отстукивает, холодно-равнодушно меряя Вечность секундами.
Такими секундами Время отстучало мне два десятка лет и я уже разменял третий червонец. Но оно не остановилось на этом: оно продолжает отсчитывать беспощадно секунды дальше, совершенно не спрашивая меня, не желаю ли я остановиться хоть на минутку, посмотреть спокойно в прошлое... Оглянуться спокойно, будучи уверен, что Время не уйдет, что я его догоню и смогу продолжать свой путь в ногу с ним...
Мне кажется, что я уже потерял ногу и именно потому, что слишком часто оглядываюсь в Прошлое.
Я все чаще и чаще оглядываюсь.
Оглянулся я и сегодня.

I

Увидел я себя мальшом в маленьком еврейском местечке на Подолии. Мой отец - больной, разбитый раньше времени жизнью человек - вечную сидит сторбившись над швейной машиной или молится. Молится, потому что надо молиться святому Адонаю, потому что мой отец никогда не терял надежду на то, что вымолит у бога сытую жизнь. А сыты мы бывали только в шабаш да и то не всегда, несмотря на упорный, беспрестанный труд отца и его горячие молитвы.

II

Закрутилась в быстром, бешеном вихре Жизнь и обнявшись со Смертью, пошла гулять, беспощадно топчя ею же создаваемое...
Пришла война.
Я был тогда еще очень маленьким мальчиком, совершенно не вкусившим плода бытия.

...Через наше местечко проходят солдаты, много солдат. Берут в солдаты наших, местечковых тоже. И все идут туда, откуда доносятся труднейшая стрельба. Интересно что никто, никто решительно не хочет идти на войну. Люди делают все возможное лишь бы уклониться от военной службы. Ну, и не дураки они. Как был бы я, например, счастлив, если бы мне дали винтовку, разрешили помаршировать с солдатами, пострелять... Право, дураки. Вот, у нас, например, прячется от призыва один образованный, аптекарский ученик, а не хочет идти служить. Говорит, он, правда, что пойдет служить, но в другое время, а я ему не верю, несмотря на то, что у него есть револьвер.

...Время все также продолжает в своем тупом безразличии отстукивать секунду за секундой. Достучалось до чего то странного и интересного. Революцией - называется. Манифестации, флаги, много флагов разных цветов, но больше всего красных, речи, обращение: то ва-риш. Я - тоже товарищ, хоть никто ко мне с этим словом не обращается.

Эге, оказывается, революция очень хорошая вещь. Только вот если-б мне дали хоть раз понести флаг, итти рядом с оркестром. Но я еще слишком мал и беесилен для того, что бы завоевать себе это удовольствие.

Когда я вырасту большим, я непременно пропущу всех детей с флагами вперед, поставлю около самого оркестра, а сам пойду вместе с толпой сзади.

Помню, был праздник - Пурим. К нам собралась целая орава еврейской молодежи. Толкуют о чем то спорят... Больше всех горячится - Иоська /наш, аптекарский ученик/. Говорят все что-то непонятное: Керенский, сионисты, бунд, собрание... Ничего не пойму. Но мне очень весело: сегодня хороший ужин, папа не работает и не молится, мама не кричит, и в доме такая большая компания. От чего же мне не быть веселым.

Многое из слышанного мною тогда вечером, стало для меня понятным в первую же субботу. В большой синагоге было собрание сионистов, против которого был Иоська и, конечно, мы все вместе с ним. В окна синагоги полетели наши, довольно веские ~~предметы~~ аргументы в виде булыжников, поленьев и даже гирь. Чьим то аргументом была пробита голова вождя сионистов, нашего казенного раввина - Кантора. Понятно, собралась толпа. Вышел на трибуну Иоська. Говорил не долго, но горячо. Победил. Очевидно, наши аргументы аляс Иоськины речи оказались верным средством для завоевания масс.

Хм... Оказывается, еще не вся масса завоевана. Сегодня меня поимал на улице Борух мануфактурщик и больно отодрал за уши. Будешь, - говорит, - знать, как бросать камни в окна синагоги.

Я уже начал верить Иоське. Он действительно работает хорошо. Папа его очень любит. Любит его также все местечко, кроме Кантора, Боруха да посетителя синагоги Бродского. Но это не важно. Он со мной очень часто разговаривает, несмотря на то, что я еще совсем малыш. И, действительно, он многому меня научил.

А он у нас умный - председатель Бунда - вот кто.

Вдруг пришла другая революция. И совсем не интересная. Зима, ни манифестаций, ни музыки... Только скинули власть и стали организовывать отряд местных большевиков. В дворянском собрании собираются с езды со всей волости...

"Голосуйте за список № 6" - Запечатлелось в памяти.

Ну, как вам это нравится! Вы знаете, кто организатор отряда местных большевиков? Иоська. Теперь он поет уже совсем другое. Бунд уже стал у него нехорошим, хорошими - стали большевики. И везде он говорит, говорит, говорит.

Чудеса творятся с папой. Каждый день ходит на собрания, всегда толкует о политике... А мама кричит и компенсирует папину политику.

Копирь

ку по моей спине.

Появилось новое имя - Петлюра.

Слухи: скоро о н и придут, и тогда конец большевикам". Радуются этому известию Кантор, Борух, ростовщик Хаим Гольд и вся дворянская улица. Неи только радуются, но и подняли головы. Когда я прохожу по улице, гимназисты кричат мне вслед: "Комиссарченок" "Сын большевика". Раза два даже пробовали бить. Но меня бить - дураки, это я сам хорошо умею. Но это все глупости: пока Иоська с нами, я ничего не боюсь.

Интересно: "сын большевика". Разве мой отец - большевик. Он ведь не состоит в отряде, а только ходит на собрания.

А Иоська с каждым днем становится все хмурнее и хмурнее. Вечно занят, никогда ни минутки свободной. Исхудал весь, глаза большие и все спешит куда-то спешит...

VI

Целую ночь строчили из пулеметов, бухкали из орудий. Утром шум, крики, беспорядочная стрельба.

- "Бьют евреев" - Пронеслось. Прячутся где кто может.

И напрасно Борух радовался Петлюре. У него первого разграбили магазин и ему же всыпали двадцать пять за сопротивление.

Кантор ходит по местечку и везде:

- Ага, еврей, я вам говорил: не надо, не надо большевиков... Вот имеете теперь.

Радуетесь дворянская улица. В соборе - молебны, в дворянском собрании - вечера, на бульваре - гулянья, несмотря на холод. Петлюровский комендант под ручку с городским головою.

А петлюровцы пока рыщут по местечку, ищут большевиков. Ищут они их подчас в довольно странных, по моему, местах: в карманах, шкапулах, ночных столиках, в книгах и т. д.

Приходили и к нам - искать Иоську. О н и его, конечно, не нашли, несмотря на то, что искали везде, даже в мамином молитвеннике. Но за то они забрали с собой папу и вместе с ним все, что было у нас хоть скольконибудь ценного. Папу я уже больше не видал... женщины глядят меня по голове и называют сиротой, а мама все плачет...

VII

Мое сиротство меня не особенно угнетало. Мне некогда думать об этом. На рассвете опять стрельба из пулеметов и орудий. Утром - опять большевики и Иоська с ними.

...О, теперь это уже не те большевики, что раньше. Теперь они мне тоже нравятся. Первым делом они расстреляли всех взятых в плен петлюровцев.

Будут они знать, сволочи, как папу расстреливать". Взяти под арест всю буржуазию. /Буржуазия - это: Борух, Хаим ростовщик, Кантор и дворянская улица/. Затем принял власть "Строить власть", как говорил Иоська. В городской думе посадили Ревком. А знаете, кто там за старшего. О пять Иоська. Везде этот Иоська - вот черт.

Ура, сегодня праздник. Сегодня Иоська, наконец уже записал меня в отряд. Винтовку я сам себе достал /нашел на огороде буржуа Кшевинского/. Правда, мне его потом почему-то обменяли на короткое, но это не важно. Я ведь сам тоже еще не совсем большой. Мне все же помогаю строить власть: бегаю по поручениям, разношу бумажки, повестки буржуазии на явку в Ревком или обложение контрибуцией. Но не думайте, что я когда-нибудь зеваю, забываю свое дело или играюсь, как другие мальчишки. Нет, я очень исправно работаю. Только один раз, когда повели расстреливать буржуазию, я, запрятав свои

бумаги, по бежал смотреть, как большевики будут убивать "десять буржуев за одного бедняка" /за папу тоже/. Мне кажется, что буржуазия уже закажет своим внукам и правнукам больше не трогать бедняков и не иметь дела с большевиками. Это скажет всякий, кто только видел, как их расстреливали.

Я теперь лишь вижу, что эта революция - лучше той. Новые интересные слова: буржуй, комиссар, ревком и много других; я - тоже власть; буржуй - ша, пикнуть не смеи: расстреляем в два счета; жидов больше нет; я - ношу оружие, как взрослый большевик и никто ни-ни. Я бегая по местечку, разношу бумажки... Нет, определенно эта революция лучше той, тем более, что самый старший в Ревкоме - Иоська.

VIII

...Время продолжает свое дело: все также отстукивает и отстукивает миг за мигом, секунду за секундой... Отстучало те дни, когда я был "власть" в нашем местечке и достучалось до нового.

Слухи "о наступлении немцев становились все упорней и упорней. Иоська опять нахмурился. Вечно занятый, шапка на затылке, косясь во-ло с лезут на мокрый лоб, и все спешит, спешит...

Наконец стало ясно: надо эвакуироваться.

Раз утром Иоська призывает меня к себе.

- Иди - говорит - домой. Мы сегодня уезжаем. Но не бойся, скоро вернемся...

Но разве я мог пойти домой обратно к матери, бросить Иоську, "власть" отряд, бросить оружие. Нет, никогда. Решено, я тоже эвакуируюсь. Иоська не особенно возражает.

Мы эвакуировались и ровно через два дня после нашего ухода шив в нашем местечке уже были немцы.

Потом... Потом пошли меняться власти. После немцев - опять большевики, потом Гетман - большевики, Петлюра - большевики, Шепель - большевики, Хмара - большевики, и наконец, поляки - большевики и уже окончательно большевики. Но наш отряд больше домой не возвращался.

IX

Наш отряд пошел гулять по "матушке Рассее", как говорил Иоська. Сначала в Киев на отдых. Потом - фронт. Деникин, Врангель, батько Махно... Так до конца двадцатого. Мало осталось в живых из старого состава, но я с Иоськой остались. Он ранен в плечо и в ногу, я как кит-то чудом невредим. И все время, везде - вместе. Мне тогда казалось, что я не перенес бы разлуку с ним. Он был моим другом, учителем, отцом...

После фронта про отряд. Кругом банды, банды... кишит. Но я - с Иоськой и, кроме того, фронт научил меня не бояться смерти.

X

Иоську убили. Конец Иоськи был обычным для того времени. Как сегодня помню это было. Он - начальник про отряда, я - про дармеец. Выехали мы в теплое утро с отрядом человек в двадцать на село. Справившись за день со сбором про дразвертки, Иоська отправился с тремя красноармейцами

в соседнее село, а нас оставил ночевать здесь с тем, что на утро мы тоже приедем туда.

Ночью нас разбудил десятник:
Комиссара вбито...

Это было, повторяю, обычная, но ужасная картина. Иоська был повешен за ноги на березе совершенно голый, распоротый живот набит пшеницей и сверху записка: "продрозверстка"; пальцы выкручены, руки перебиты; на груди вырезана красная звезда и надпись: "кид - коммунист".

Я не плакал над Иоськиным трупом... После продотряда пошли укомы, райкомы, комиссии, с"езды... Я завертелся в общем вихре борьбы и работы.

Времена переменялись.

Время не хочет нигде остановиться: все отстучивает, отстучивает секунды, все ползет и ползет вперед.

Занятые каждый своим делом, мы совершенно забываем, что было вчера, где наши друзья погибшие. Где лежат кости погибших за нас, за наше будущее.

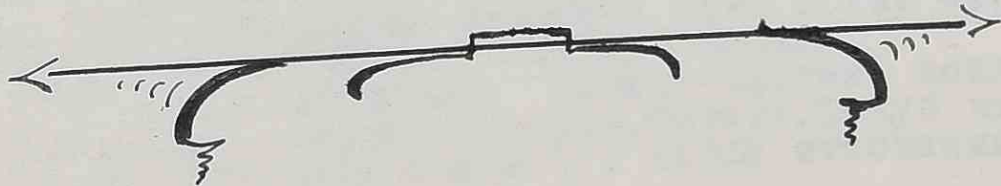
Я тоже, как все, забываю все в жизненной суете. Но в те короткие минуты, когда я оглядываюсь в Прошлое, образ моего погибшего друга встает передо мной, и все невыплаканное тогда, над его трупом горе прет наружу.

В те минуты я страшно хочу остановить Время и плакать, плакать, плакать...

Но слезы у меня высохли еще тогда, в дни великой борьбы, а Время все такое ползет...

Сніцин

ВАГОН.

Ой ви галки, ви чорні галки,
Підніміться в гору:
колихалося в спертому повітрі, ритмувалося з ритмом колес. І остан-
нє слово самітно переплутувалося з туркотом вагону, ховалося
під лавами, по закутках.

Ой ради-б ми піднятися в гору,
Туман-туман налягає:

Вилітає вихор, з верхньої полиці, півдесятка чистих гармонич-
но-переплетених між собою голо сівок. Вихор наповнює всі закут-
ки куле і поволі коливачись в купі з вагоном губиться в
туркоті.

За вікном весна-весна красна.
В кутку замурені очі.

Смугляве обличчя схилене на зуперті на коліна руки, відо-
кремлена від сірої блюзи, синя з вишневими в поперек смугами
краватка, на голові ленінка; все колисалося в такт з вагоном.
Колисалося: то поволі, то поспішаючи швидче, швидче-, ізнов
поволі і знову швидче.

В вагоні все колисалося - гоїдалося.

Вагон різав простори степів.

Кінськими копитами гунали колеса вагону.

Замурені очі розплющувалися, чорні круглі, і бачили ковто
буру стіну, що ритмічно гоїдалася, як кінські спини при тихім
аллюрі. Конячим хвостом трусилися чорні китиці, чорної хустки,
проти, на лаві, коли вагон гальмує. Брала чорні очі в бік, пра-
воруч, а там за вікном пританцьовували, перекидалися, круляли
бігли могили, яри, дерева, телеграфні стовпи, гаї біліли, сади в
цвіту.

Бублики очі знову ховалися під сінювато-поземні пові-
ками.

Під Перекопом ворога били

Ми на Карпатах сували:

під стрібу вало, садилося бились об стінки, розсипалося по бруд-
ним підлозі і завмирало по сірих закутках вагона.

Мелькали села з високими тополями біля білих струнких
церкв. Ступіли вагони по залізних мостах.

Колі хався вагон, трусилися китиці-хустки, конячим хво-
стом. Колихалися бурі стіни, краватка, голова. Толуб чоловіка,
що сидів з замуреними очима і з гірко стисненими губа-
ми.

Все колихалося з вагоном вкупі. Вікна трусилися, а за ві-
кном, за вікном сади цвіли, біліли хати, верби в задумі брели
по дугу.

x

x

x

Синіцин

(фотівінім)

Чоловік з замуреними очима, то виправлявся, то пригинався:
далу швидче, .. швидче, .. дужче; нарешті майже підвівся на ніс-
ки, з напів зігнутими колінами. Кожне присідання - випрамляння,
кидало йому імені болючого смутку і

Шаш-кі в-о-он-
П-шбол -

Розірвало пісню, захопило все купе. Вхопивсь одною рукою
за стовпик біля вікна, другою стисненою в повітрі махає.

Та гех, .. гех, .. гех, .. коли присіда, підводиться - хапа
повні груди повітря.

Пу-ле-мвот о-гонь.

Всіх поставило на ноги. Всі очі в куток, на чоловіка, в
якого гадалась краватка, а він підводивсь та присідав.

З верхньої полиці десяток цікавих очей. Пара очей блис-
нуло і парубок ухопився руками за полицю - вмить - на під-
лозі. За першим другим - п'ятим.

В куток.

Чоловік з синьою краваткою знову сів і гех, .. гех уже тихше;
зовсім тихо поляпав себе рукою по коліні - погладив коліно,
схолодив голову на бік:

- Спасібо, Вася, швидко, молодець.

У-у гади холто брюхце, белогвардейская рвань-.

Стиснув лото руки і посварився в простір. Гех, .. гех, ..

тільки чути і зовсім нема.

Той, що першим виглянув, з золотим волоссям, відчинив вік-
но.

Очі вуглики випувато всміхались. Високе чело, смугляве облич-
чя були зеленкуваті.

Чоловік з чорними очима, величезними зіницями сказав:

- Зараз ми розідремо руки.

І почав терти закладками руками об коліно. Пальці були
напів зігнуті, нерухомі.

Публіка розташувалась по старих місцях. Смуток, такий без-
форменний, що раніш заповнював все купе соромливо залазив,
ховавсь по закутках.

Длопці стояли напів колом. Поруч, чорненький, маленький,
лого дражнили "мучком", і він так серйозно до товариша з зо-
лоти волоссям, з блакитними як небо очима.

- "Золотий" медик, допоможи товаришеві.

"Золотий" вхопив праву закладку руку і почав розтерати.

- Ні, дякую товаришу, я сам.

- Чому сам. Я так мовити через п'ять хвилин лікар.

Руки "золотого" забігали по руці чорноокого чоловіка, присту-
кували гладили.

Великі зіниці дивились на руки і бачили, що ліві руці у
"золотого" нема двох пальців.

- Де ви поділи пальці.

- Чехо-славаки під Царициним забрали.

Немов під шинелею вдвох в снігу вони почули взаємне тепло.

В вікно - летіли пахощі яблунів - молоді надії - весни.

х

х

х

Нарешті пальці розігнулись. Посідали. "мучок" поруч, у нього
на сині комунарці з лівого боку, над серцем бляшка, на бляшці
"КІМ". "Золотий" наспроти, а останні далі.

Говорили тихо, тихо.

У чорноокого чоловіка від кінчику носу гострого, до чор-
них волохатих брів блукала надія. Він жував сухими губами, і
ковтав, ковтав. Тихо, тихо говорив. "мучков" обличчя - вимочка,
Хапало розмову і ховало в глибині молоді душі.

За вікном молода трава виблискувала ізумрудом на весня-
ному сонці.

х х

- Прощайте. Гора з горою не сходиться, а чоловік з чолові-
ком зустріється... У нас культшеф над заводом теж вуз... 6-гар-
ні хлопці. Будете в наших місцях, зайдіть Леніна 15 кв. 7.
Відпочину, а після будинку відпочинку вночі на світі "Ча-
вунний" - лити.

Хлопці стискали йому руку, і їм так не хотілось, щоб він їх
лишав. Їм хотілось їхати кудись - далі.

Потяг став. Вишли на площадку. Черноокий зішов з під-
ніжки на перон. Паротяг тутуткнув, смикнув, почмихав і пішов.
Замахали картузами. З перону відповідав черноокий чоловік, ви-
блискуючи лисиною, з застиглою нервовою усмішкою.

Широко розставлені ноги, як пришиті до перону, і очі слі-
дом за потягом, що гадюкою вигинаючись летів в стел.

Хлопці перейшли в вагон і дивились в вікно. На другий
версті мелькнуло в саду:

"Будинок відпочинку: ... ського Окр. Правління
Металістів".

Потім, хлопці пішли позаказали на верхній полицю і в купі
з вагоном во степ летіло:

Наш паровоз летіт впервод
Кому не остановка...

Вагон з піснею різав лісову даличину степів.

ПЕРШЕТРАВЕНСЬКЕ
СВЯТО.

ЕТЮД.

ПЕРШОТРАВЕНЬКЕ

СВЯТО

ЕТЮД.

/ з сільських вісників 1924 р. /

Земля - як льоровим килимом перекинулася на південь, розтянулося на схід за обрій і зникло, за садами села, на заході, весеннє поле. За річкою, під горку - друге село: втонуло в садовані, розтянулося по-над річкою, розгубилося і зникло тень-тень: деє далеко за молюшно-голубим обрієм.

По серед села, за річкою, на випнутім майдані задумо-сумна стоїть одинока церква і, начеб-то, пильно вдивляючись за село, через кряжі далеко на схід, з переляку завмерла.

Гульливий тихенько торкався вітер ігрався молодими листями дерев, які немов-би всміхаючись ніжно, лагідно привітали раніше сонце і, щось тасмиче казково поміж себе тумонїли. А над усім дзвеніли веселі пташі співи; внизу поміж мінливими кручами веселкою переливалася прутка річка.

... З гори, знизу, з вулиць гурт за гуртом, колона за колоною безупину ішли люди. Організації, допрививники, школи громадяни. Не минуло й пів години, як, здається, до нині мертвий, пожив майдан. Мов весенні квіти, замалорили прапори і прапорці серед натовпу, серед цих мас.

І тепер іздалі ці руки, метушня, - цей обрах майдану давав вигляд руйнованого команника.

Під згуки оркестра всі струнко і бадьоро ступали смілими і рішучими кроками.

... Товариші. - задунала трибуна. Навало німа тиша, лише маюрять прапори... - Робітники і селяни, - гукав секретар парткому, - сьогодні до СРСР ми вільно святкуємо, ми вільно демонструємо під згуки пролетарського гимну, високо і гордо підіймаємо червоні прапори... Скликаємо з "Ізди, конференції на ради; вивідбу доуєм і впорядковуєм добро бут своєї країни. Так зустрічаємо ми це світове свято пролетаря.

ПЕРШЕ ТРАВНЯ ... А там: на сході, на заході, де міцна влада помішників, капіталістів, банкірів /парламентаризм/, там сьогодні може сотні, тисячі конають на барикадах наших братів, трудящих, під згуки гарматів у боротьбі з гнобителями за владу працюючих.

... Вибухові згуки оркестра заглушили і захлинули останні слова промовця.

Буруни пролетарського гимну вдарились о груди демонстрантів розкачались на хвильках ніжно вразливих нот, коливались, розлялись по нервах і, тріпаючись деє завмирали в глибині. Вились буруни о груди, одскакували то міцні і скажені, то замарающе ніжні, мелодії і хлюпаючись, деє мчались, ізливаючись із вітром по світі.

- Товариші - рвалося з трибуни-інтер... - підхвачував оркестр. Вривалися слова промовця, мелодії гимну в роздратовані і розхвилювані триумфами і приводило не лише юнацькі серця в розпук, розпач, і на старечих обличчях сіяло не осягне задоволення, насолода і гордість усі говорили широко і рішуче; від усіх палала ганьба і злість до світових гнобителів.

Тепер трибуна серце, розум. Вона наповнює людські істоти силою, опановує и керує ними.

Всі були певні і непохитні в тім, що недалеко той час, надходе рішуча година, близько ждана мета. Пролетар переможе. І цей тарвневи-триумф буде дунати,

ПЕРШОТРАВА

[Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.]

розливатися пред новим світом, над Світовою Республікою Тру-
да.

Ніби мертва до цього часу демонстрація заворушилась
загула. Булиці захлясли.- долой, долой рабів і попов...-
виривалось із сотен молодих і душих грудей і розносилося по
селу, полях ще може ніколи і нікому в історії нечувані слова
пісні. Тоді знову привали, промови, оркестр. І знову хід, рух, ор-
кестр, співи.

На обличчях, у рухах демонстрантів відчувається стійкість
бо дьорість. **Ишнім**

А в очах тягнувся червоний плях і виростала в червоних
квітах Могутня Світова Комуна.

Із голубой вишини радісно всміхалась тисячами, мільонами
різною льорових барвів південне сонце. Розливала діамантами
проміння на демонстрантів, сади, оксамитові поля і тумани
обріи.

Гойдались птахи в голубім окіяні повітря і розливали
різного лосні, сріблесті пісні по безмежнім просторі.
Здається і вони вюрли пролетарські гимн і заклинались у
часті людської весни.

НБ ОНУ імені І.І.Мечникова

По поводу стихотворения Пригаро „Запівся день...“

Читатель, мне приходится поведи тебя от нашей бурной, реальной жизни в царство могильной тишины, мистики, на кладбище где бродит поэтесса и - художественно отображает жизнь. Может тебя удивит кладбищенский способ наблюдения, но конечно, это явление имеет свою причину, также, как мистики и нитики имеют свои определенные социальные корни. Мистический - кладбищенский точка зрения является своеобразным преломлением тех настроений, которые получили у нас название упадочничества.

Не будем переживывать в тысячу первый раз знакомые слова, а потому последуем за поэтом на место его творчества, к „могильным плитам“, где:

Гось Н Е Б Р И О біля нас

Перехилється на камінь,

Де зупинилась Т И Ш И Н А

Над спорохнілими хрестами!

Грустно... „но, по крайней мере, мы ясно видим эту печальную фигуру поэтессы.

И вдруг все мистически „исчезает, вместо знакомой фигуры нитика остается одна невидимость...

Отут удосвіта вели

„И крок лунав до боли гостро,

А потім схоплювались плі

І переплутувався постріл.“

Отут удосвіта вели...

Итак... Но, помилуйте, ведь мы со всей резкостью можем и должны узнать: где ваше лицо, художник? Почему ваш образ побледнел. О чьих жертвах вы говорите. О жертвах белых, красных. В лучшем случае, такая „неопределенность“ выражения портит всякую художественность.

Итак, тех „жертв“ уж нет в живых...

Ну по ж послули... слів нема

„Н О Б Е З Б Р И О“ Дорогу стеле.

Опять таки, печать незримости „лежит и на новом зерне: - Кавер-довская оно или комсомольское. Во всяком случае, сердце поэта не с „новым зерном“, а с „теми“ кого „вдосвіта вели“...

Лише мені в далеких снах
„шепочуть мертві імортелі.“

Тут не место распространяться о подобных настроениях. Год тому назад вся наша юношеская печать, да и не только она, очень много занималась этим.

Теперь это уже пройденный этап - об упадочничестве не пишут и не говорят. Это доказано тем воодушевлением, с каким участвует наша молодежь во всей социалистической стройке. Станок, плуг, книга, винтовка - вот слова и дело наше! Молодежи.

Берковичи.

ИЗДАНИЕ МЕДИЦИНСКОЕ